

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет Економіки та управління
Кафедра Економіки та економічної теорії

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення дисципліни
“ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ”

для студентів усіх форм навчання 1-го ступеня вищої освіти
(бакалавр)
галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки”
спеціальності 051 „Економіка”

м. Тернопіль – ТНЕУ
2019 р.

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни „Економіка галузевих ринків” для студентів усіх форм навчання 1-го ступеня вищої освіти (бакалавр) галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки” спеціальності 051 „Економіка”. Укл.: Гринчуцький В. І., Куц Л. Л. – Тернопіль, 2019. – 34 с.

Методичні рекомендації містять повну характеристику тем курсу „Економіка галузевих ринків”, поради при їх опрацюванні, перелік обов’язкових питань до вивчення, пропрацювання на практичних заняттях та складання іспиту, рекомендовану літературу в розрізі тем. Призначені допомогти студентам у формуванні знань і вмінь у сфері економіки галузевих ринків, взаємодій та поведінки фірм на них з метою підвищення ефективності їх функціонування.

Укладачі: Гринчуцький В. І., доктор економічних наук, професор;
Куц Л.Л., кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Козюк В. В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та економічної теорії

Рецензенти: доктор економічних наук, професор
Микитюк Петро Петрович,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри менеджменту та публічного управління

доктор економічних наук, професор
Сороківська Олена Анатоліївна,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя,
професор кафедри менеджменту та адміністрування

Рекомендовано на засіданні кафедри економіки та економічної теорії
(Протокол № 5 від 24.12. 2019 р.)

Рекомендовано на засіданні групи забезпечення спеціальності економіка
(Протокол № 4 від 24.12. 2019 р.)

Схвалено вченою радою факультету економіки та управління
(Протокол № 4 від 26.12. 2019 р.)

ВСТУП АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні рекомендації розроблено відповідно до робочої програми складеної на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 05 „Соціальні та поведінкові науки” спеціальності 051 “Економіка”, затвердженої Вченою Радою ТНЕУ (для освітньо-професійних програм – „Економіка та управління підприємством”, „Аналітична економіка”, „Економічна кібернетика”, „Міжнародна економіка”) (протокол № 12 від 27. 06. 2017 р.).

Дисципліна орієнтована на глибоке засвоєння студентами комплексу питань, пов'язаних з різними аспектами функціонування галузевих ринків та поведінки фірм на них, що потребують глибоких знань теорії та практичних навичок щодо формування ресурсної бази різних галузей, структуроутворюючих чинників галузевих ринків, особливостей поведінки фірм на ринках, визначення економічної ефективності функціонування різних типів ринкових структур. У цих умовах особливої актуальності набувають проблеми інноваційного розвитку галузей національної економіки, без чого стає неможливим виробництво конкурентоспроможної продукції.

Предмет вивчення курсу – чинники та механізми, що зумовлюють особливості функціонування й розвитку галузевих ринків, регулюють характер та інтенсивність конкуренції на них.

Метою курсу “Економіка галузевих ринків” є вивчення базових концепцій, основних шкіл і методів дослідження галузевих ринків, набуття навичок аналізу закономірностей та особливостей функціонування галузевих ринків і їх сталого розвитку, поведінки фірм в умовах цих ринків, особливостей галузевої політики держави.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ”

Вивчення дисципліни дасть змогу студентам оволодіти сучасними підходами, методами, моделями, інструментами дослідження особливостей організації галузевих ринків, оцінки економічних наслідків їх функціонування, дослідження стратегічної поведінки виробників в умовах цих ринків. У процесі освоєння дисципліни «Економіка галузевих ринків» студенти мають змогу сформувати такі **компетентності**:

- здатність досліджувати структуроутворюючі чинники ринку функціонування підприємства та виявляти його тенденції, аналізувати стан і динаміку середовища бізнесу, результати взаємодій фірм.
- здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб’єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності;
- здатність ідентифікувати галузеві ринки, визначати їх продуктові та географічні межі;
- здатність визначати рівень конкуренції на галузевих ринках, оцінюючи ринкову концентрацію;
- здатність визначати та аналізувати результативність функціонування галузей у різних типах ринкових структур;
- здатність виявляти причинно-наслідкові зв’язки між рівнем ринкової влади на галузевих ринках та рівнем як інтегрованості ринкових структур, так і рівнем диференціації галузевого продукту;
- здатність оцінювати ефективність заходів державної політики стосовно регулювання галузевих ринків.

Результатами вивчення дисципліни «Економіка галузевих ринків» є сформовані у студентів вміння:

- вирішувати практичні завдання щодо аналізу середовища ведення бізнесу, структуроутворюючих чинників галузевих ринків, наслідків поведінки підприємств, впливу бізнес-середовища на вибір їх стратегій;

- проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання на галузевих ринках, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність їх діяльності;
- проводити ідентифікацію галузевих ринків, застосовувати методики визначення їх продуктових та географічних меж;
- визначати рівень конкуренції на галузевих ринках, оцінюючи ринкову концентрацію за показниками Гарфінделя-Гіршмана, коефіцієнта концентрації, коефіцієнта відносної концентрації, індексу Холла-Тайдмана тощо;
- визначати та аналізувати результативність функціонування галузей у різних типах ринкових структур;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки між рівнем ринкової влади на галузевих ринках та рівнем як інтегрованості ринкових структур, так і рівнем диференціації галузевого продукту;
- оцінювати ефективність заходів державної політики стосовно регулювання галузевих ринків, прогнозувати їх вплив на розвиток галузевих ринків.

ЗАВДАННЯ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання лекційних занять

Мета лекційних занять полягає в ознайомленні студентів із головними теоретичними аспектами економіки галузевих ринків та поведінки фірм на них, світовим та вітчизняним досвідом функціонування різних галузей.

Загалом мета проведення лекцій полягає у:

- викладенні студентам основних питань методології дослідження різних аспектів функціонування галузевих ринків у національній економіці, звертаючи головну увагу на теорію та практику визначення ефективності функціонування різних типів ринкових структур та форм організації виробництва.

- сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу „Економіка галузевих ринків”.

Завдання проведення практичних занять

Метою проведення практичних занять є формування у студентів практичних навичок аналізу різних аспектів функціонування галузевих ринків та поведінки фірм в умовах цих ринків задля подальшого їх використання в управлінській діяльності.

Завданнями проведення практичних занять є:

- засвоєння та закріплення теоретичних аспектів дисципліни, отриманих на лекційних заняттях.
- формування умінь та практичних навичок щодо дослідження організації галузевих ринків, визначення результативності функціонування різних типів ринкових структур та форм організації галузевих ринків, формування стратегічної поведінки фірм на галузевих ринках.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ „ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ”

(денна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Прак- тичні заняття	Самостій- на робота	Індиві- дуальна робота	Контрольні заходи
<i>Змістовий модуль 1. Конкуренція на галузевих ринках та їх ефективність</i>					
Об'єкт, предмет, методологія і завдання економіки галузевих ринків	2	2	5	0,25	
Ідентифікація галузевих ринків та їх класифікація	4	4	6	0,5	
Галузева конкуренція і конкурентоспроможність	4	4	6	0,5	
Економічна ефективність галузевих ринків	2	2	6	0,25	
Заліковий модуль 1 (модульна контрольна робота)					2
<i>Змістовий модуль 2. Структура галузевих ринків</i>					
Чинники структури галузевого ринку	2	2	5	0,25	
Ринкова влада фірм на галузевих ринках	2	2	6	0,25	
Бар'єри входу-виходу і динаміка галузевого ринку	2	2	6	0,25	
Вертикальна інтеграція на галузевих ринках	4	4	6	0,25	
Диференціація продукту, структура ринку і конкуренція	4	4	6	0,25	
Антимонопольне регулювання і структура галузевих ринків	2	2	5	0,25	
Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)					2
Тренінг	-	-	4	-	
Заліковий модуль 3 (захист КПЗ)					2
Разом	28	28	61	3	

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРИ ОПРАЦЮВАННІ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ „ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ”

Змістовий модуль 1. Конкуренція на галузевих ринках та їх ефективність

Тема 1. Об’єкт, предмет, методологія і завдання економіки галузевих ринків

При вивченні цієї теми студентам доречно ознайомитися з економікою галузевих ринків як наукою і як навчальною дисципліною. Розглянути об’єкт, предмет, завдання дисципліни. Розуміти важливість знань з економіки галузевих ринків, які слугуватимуть майбутнім фахівцям підґрунтям для прийняття рішень в рамках галузевої політики держави та теоретичною базою для практики фірм щодо питань маркетингу, менеджменту, конкуренції. Ознайомитися з основними проблемами, які розглядаються в рамках економіки галузевих ринків.

Важливо зрозуміти відмінності в поняттях: „ринок”, „галузь”, „галузевий ринок”.

Особливу увагу студентам слід приділити методології економіки галузевих ринків. Розуміти важливість динамічного підходу до аналізу ринків у сучасній теорії галузевих ринків, за якого зворотні зв’язки між ринком і поведінкою фірм приводять до якісних змін у структурі ринку. Ознайомитись з основними напрямками дослідження в економіці галузевих ринків, їх загальною характеристикою, особливостями та відмінностями у застосовуваній методології до аналізу організації галузевих ринків. Розглянути суть вихідної парадигми існування ефективних галузевих ринків, поняття результативності їх функціонування за Ф. Шерером та Д. Россом.

Студентам слід звернути увагу на системний підхід Гарвардської школи до аналізу економіки галузевих ринків на основі парадигми «Структура – поведінка – результативність»: передбачення параметрів результативності функціонування ринку після аналізу його структури, базових умов і поведінки

фірм. Дослідження різних взаємозв'язків, що виникають в результаті функціонування галузевого ринку і визначають поведінку виробників та їх суспільну ефективність. Ознайомитись з розвитком підходу на основі парадигми "структура – поведінка – результативність" сучасними дослідниками М. Портером, Ж.-Ж. Ламбенем.

Також студентам потрібно розглянути підхід Чиказької школи на використанні моделей мікроекономіки і теорії ціноутворення для дослідження поведінки фірм та організації галузевих ринків. Ознайомитись з основними питаннями досліджень цієї школи: закономірностями прийняття рішень, впливом галузевої політики на структуру ринку і поведінку ринкових суб'єктів, особливостями функціонування квазімонопольних ринків, застосуванням результатів теорії транзакційних витрат і теорії квазіконкурентних ринків; зв'язком між наявністю бар'єрів входу і поведінкою фірм у галузі.

При вивченні теми увагу слід приділити історії розвитку економіки галузевих ринків: основним етапам і відповідним дослідженням науковців.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 63, 64, 7, 23, 24, 34, 41, 44, 45, 53, 47, 25.

Тема 2. Ідентифікація галузевих ринків та їх класифікація

Студентам важливо зрозуміти, як ідентифікувати галузевий ринок та визначити його межі. Для цього слід ознайомитися зі статистичними класифікаторами в ідентифікації галузевих ринків. Розглянути методики визначення продуктових меж галузевого ринку та географічних меж ринку.

Важливим є також засвоєння класифікації галузевих ринків, у якій особливу увагу слід приділити видам галузевих ринків за типом ринкової структури.

Студентам потрібно ознайомитися з різними комбінаціями класифікаційних ознак та відповідним видами ринків. Розглянути класифікацію

ринку пропозиції (Ф. Шерер і Д. Росс), класифікацію ринку попиту і пропозиції Г. фон Штакельберга, класифікацію галузевих ринків за Е. Чемберліном та Дж. Бейном, класифікацію ринкових структур за Д. Хейєм і Д. Моррісом, види ринків за В. Ойкеном.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 64, 14, 41

Тема 3. Галузева конкуренція і конкурентоспроможність

При вивченні теми необхідно охарактеризувати галузеву конкуренцію: сутність, види, форми, методи реалізації. Розглянути об'єкти конкурентного суперництва, переваги і недоліки галузевої конкуренції.

Ознайомитися з чинниками інтенсивності конкуренції на галузевих ринках, видами конкурентного суперництва за впливом на прибуток.

Важливим питанням теми є визначення рівня конкуренції на галузевих ринках. Тож студентам потрібно засвоїти методика визначення місткості галузевого ринку як основи до аналізу рівня конкуренції на ньому. Ознайомитися з ринковою концентрацією: поняттям, головними параметрами для визначення її рівня, кривою концентрації.

Особливу увагу студентам слід приділити показникам сили конкуренції на галузевих ринках, оцінюванню рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою: коефіцієнта концентрації; індексу Гарфінделя-Гіршмана, коефіцієнта відносної концентрації, індексу Холла-Тайдмана, чотиричасткового індексу сили конкуренції в галузі; індексу Ханни і Кея; коефіцієнта Лінда, дисперсії ринкових часток. Засвоїти критерії визначення рівня конкуренції на галузевих ринках в законодавстві України.

Важливо також розглянути питання конкурентоспроможності галузі в контексті конкурентоспроможності національної економіки. Ознайомитися зі складовими індексу глобальної конкурентоспроможності, світовими центрами дослідження глобальної конкурентоспроможності економік країн. Розглянути

міжнародну конкурентоспроможність галузі, детермінанти конкурентоспроможності галузі.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 1, 6, 9, 10, 13, 12, 73, 38, 37, 42, 43, 46, 50, 49, 52, 56, 57, 55

Тема 4. Економічна ефективність галузевих ринків

Вивчення теми студентами передбачає розгляд поняття ефективності конкурентних ринків, наслідків монополізації ринків та її впливу на ефективність.

Студентам при засвоєнні теми увагу слід приділити оцінці наслідків монополізації А. Хаберга. Розглянути оцінку втрат від монопольної влади К. Коулінга та Д. Мюллера. Засвоїти поняття Х-неефективності Х. Лейбенстайна при оцінці втрат добробуту внаслідок монополізації ринку.

Важливо розглянути питання щодо підтримки конкуренції на галузевих ринках: напрями та інструменти. Ознайомитися з видами незаконної поведінки фірм відповідно до світової практики антимонопольного регулювання.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 14, 41, 44, 45, 51, 53, 19, 47

Змістовий модуль 2. Структура галузевих ринків

Тема 5. Чинники структури галузевого ринку

При вивченні теми студентам потрібно засвоїти різні чинники, що впливають на структуру галузевого ринку. Важливе місце серед них відіграють чинники технологічного характеру, які визначають мінімально ефективний обсяг виробництва (MeV) та його вплив на ефективне число фірм на галузевому ринку. Студентам слід розглянути горизонтальні (ефект масштабу, ефект різноманіття, витрат використання капіталу) та вертикальні (кількість етапів

обробки продукції) межі існування MeV. Розуміти взаємозв'язок рівня концентрації на галузевих ринках та ефекту масштабу виробництва, засвоїти види ефектів масштабу.

Студентам увагу слід приділити поведінковим чинникам, серед яких: еластичність і темпи зростання попиту; іноземна конкуренція; поведінка фірми в довгостроковому періоді щодо можливостей: входу-виходу на галузевий ринок, злиттів та поглинань.

Важливо розглянути стохастичні чинники у процесі еволюції галузевого ринку, їх вплив на позитивно асиметричний розподіл фірм, за якого великі фірми зростають швидше порівняно з дрібнішими компаніями. Моделювання впливу стохастичних чинників (Ф. Шерер і Д. Росс, „Процес Жібра”).

Студенти мають усвідомити роль політики держави та її вплив на організацію ринків. Отож увагу слід приділити характеристиці політики держави як чинника структури ринку.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 64, 14, 41, 44, 45, 51,

Тема 6. Ринкова влада фірм на галузевих ринках

Студентам слід ознайомитись з поняттям ринкової влади фірми та основними показниками її вимірювання. Розуміти ринкову (монопольну) владу як здатність продавців чи покупців впливати на цінові та нецінові (поведінкові) параметри конкурентної боротьби на галузевому ринку за допомогою управління попитом та пропозицією. Вміти оцінювати ступінь наближення галузевого ринку до ідеальної моделі досконало конкурентного ринку за поведінкою фірм щодо ціни та витрат.

Значну увагу студентам слід приділити показникам, що характеризують монопольну владу фірм на галузевому ринку: коефіцієнту Бейна; коефіцієнту Лернера; індексу Ротшильда, коефіцієнту Тобіна; коефіцієнту Папандреу.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 1, 63, 64, 7, 9, 14, 23, 27, 28, 30, 34, 36, 38, 37, 41, 51, 54, 79.

Тема 7. Бар'єри входу-виходу і динаміка галузевого ринку

Студентам потрібно засвоїти визначення ринкових бар'єрів. Вплив бар'єрів на: можливості фірм галузі отримувати додатний економічний прибуток без загрози входу (Джо Бейн), асиметрію фірм - у вигляді додаткового прибутку фірм-старожилів (Дж. Стіглер), витрати входу для фірм-новачків (В. фон Вайцзеккер). Бар'єри виходу з ринку.

Ознайомитися з класифікацією галузевих ринків залежно від входу за Д. Бейном. Вміти характеризувати галузеві ринки з легким (вільним) входом; слабо ускладненим, сильно ускладненим, блокованим.

Важливим питанням теми є типи бар'єрів входу-виходу. Нестратегічні бар'єри: місткість ринку; обсяг початкових інвестицій; абсолютна перевагу у витратах; відносна перевагу в витратах; адміністративні бар'єри; стан інфраструктури ринку тощо.

Стратегічні бар'єри входу-виходу. Ціноутворення, що обмежує вхід. Додаткові інвестиції в обладнання. Продуктова диференціація. Довгострокові контракти з постачальниками і споживачами. Репутація "жорсткого" конкурента.

Відсутність бар'єрів входу і теорія квазіконкурентних ринків.

Вивчення теми передбачає ознайомлення студентів з можливостями емпіричних досліджень бар'єрів входу-виходу. Зокрема, як висота бар'єрів відображається у статистиці входу-виходу та динаміці ринку.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 64, 14, 41, 44, 45, 51

Тема 8. Вертикальна інтеграція на галузевих ринках

Вивчення теми передбачає ознайомлення студентів з вертикальною інтеграцією як економічним явищем. Слід засвоїти її види, знати форми і ступені вертикальної інтеграції фірм на галузевих ринках.

Важливо розуміти стимули до вертикальної інтеграції. Витрати вертикальної інтеграції.

Студентам увагу слід приділити наслідкам (як позитивним, так і негативним) вертикальної інтеграції для фірм, галузевих ринків. Зокрема, вміти характеризувати вплив вертикальної інтеграції як фактору посилення ринкової влади, та як бар'єру входу на ринок.

Студентам слід ознайомитись з мотивами та інструментами вертикальних контактів. Також з франчайзингом як особливим видом вертикального контракту.

Важливим питанням теми є наслідки вертикальних контрактів для суспільного добробуту. Антимонопольний контроль вертикальних взаємодій фірм.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 63, 64, 7, 14, 17, 23, 30, 35, 37, 41, 44, 49, 51, 53, 18, 21, 20.

Тема 9. Диференціація продукту, структура ринку і конкуренція

Вивчення теми передбачає ознайомлення студентами з сутністю та наслідками продуктової диференціації. Слід розглядати продукт як набір властивостей. Засвоїти фактори продуктової диференціації. Розуміти різницю між реальною та фантомною диференціацією. Характеризувати роль продуктового різноманіття для ринкової влади фірми та розширення можливостей споживчого вибору.

Важливо студентам засвоїти види продуктової диференціації та їх вплив на ринок. Горизонтальна та вертикальна продуктова диференціація. Вплив типів диференціації на розвиток конкуренції і становище фірм.

Студентам особливу увагу слід приділити вимірюванню продуктової диференціації за: числом товарних марок, перехресною ціновою еластичністю попиту, індексом ентропії, витратами на рекламу, індексом Ротшильда.

Важливо вміти характеризувати моделі горизонтальної та вертикальної диференціації продукту: Е. Чемберлена, Хоттелінга, Салопа, Ланкастера, Саттона.

Реклама, рівень цін та якість товарів. Структура ринку та витрати на рекламу. Реклама, монопольна влада та рівень прибутковості.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 1, 7, 64, 7, 9, 23, 27, 28, 30,34, 36 38, 37, 41, 51, 51, 79, 22, 20

Тема 10. Антимонопольне регулювання і структура галузевих ринків

При вивченні цієї теми студентам потрібно ознайомитися з суттю антимонопольне регулювання для підтримки конкуренції на галузевих ринках, його цілями та спрямованістю.

Розглянути інструменти антимонопольного регулювання галузевих ринків: регулювання окремих галузей та антимонопольне законодавство. Заходи щодо прямого чи непрямого регулювання окремих галузей. Спрямування регулювання на контроль за поведінкою фірм з метою забезпечення балансу між цілями: задоволення інтересів споживачів, створення адекватних стимулів для виробників, ефективність, конкуренція, прибутковість. Антимонопольне законодавство та його дія стосовно всіх галузей та підприємств економіки. Антимонопольні закони або закони про конкуренцію та їх роль у протидії монопольним зловживанням та недопущенні отримання панівного становища на ринку.

Важливим питанням теми є спрямування антимонопольного законодавства на регулювання структури ринку та поведінки окремих фірм. Регулювання структури ринку на основі контролю за економічною концентрацією. Антимонопольне регулювання незаконної поведінки фірм: горизонтальних обмежень (фіксації цін; прив'язаного продажу; блокуючих цін; неправдивої реклами; неправдивого маркування); вертикальних обмежень (виключних прав щодо продажу; обмеження прав купівлі).

Студентам увагу слід приділити запровадженню антимонопольного законодавства і проблемі співвідношення між структурою ринку та антиконкурентною поведінкою. Ознайомитись з „структуралістським підходом” та його розвитком у дослідженнях Гарвардської школи щодо впливу структури ринку на поведінку корпорацій та результати їх діяльності. Переважання "структуралістського" підходу в антимонопольній політиці до 80-х рр. ХХ ст. Вплив Чиказької школи на ставлення при антимонопольному регулюванні до низки вертикальних взаємодій фірм.

Рекомендовані для вивчення теми джерела інформації: 1, 59, 8, 10, 14, 11, 13, 12, 73, 17, 39.

ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Тема: Об'єкт, предмет, методологія і завдання економіки галузевих ринків

Мета: опанувати основні поняття дисципліни, її, об'єкт, предмет, методологію та завдання, ознайомитися з історією розвитку.

Питання для обговорення:

1. Економіка галузевих ринків як наука і як навчальна дисципліна.
2. Поняття галузевого ринку.
3. Об'єкт, предмет і завдання дослідження дисципліни.
4. Методологія економіки галузевих ринків.
5. Історія розвитку економіки галузевих ринків.

Література: 63, 64, 7, 23, 24, 34, 41, 44, 45, 53, 47, 25.

Практичне заняття 2

Тема: Ідентифікація галузевих ринків та їх класифікація

Мета: засвоїти способи ідентифікації галузевих ринків, їх класифікацію, оцінку ринкової кон'юнктури, опанувати методики визначення продуктових та географічних меж ринку.

Питання для обговорення:

1. Ідентифікація галузевого ринку та визначення його меж. Статистичні класифікатори в ідентифікації галузевих ринків. Визначення продуктових меж галузевого ринку. Визначення географічно обмеженого ринку.
2. Кон'юнктура ринку як об'єкт економічного аналізу.
3. Класифікація галузевих ринків.
4. Види галузевих ринків за типом ринкової структури.
5. Різні комбінації класифікаційних ознак та відповідні види ринків.

Література: 64, 14, 41

Практичне заняття 3

Тема: Галузева конкуренція і конкурентоспроможність

Мета: засвоїти питання теорії і практики конкуренції та конкурентної боротьби на галузевих ринках, детермінанти конкурентоспроможності галузі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Питання для обговорення:

1. Галузева конкуренція, її види, форми та методи реалізації.
2. Переваги і недоліки міжгалузевої конкуренції.
3. Чинники галузевої конкурентної боротьби.
4. Концентрація на галузевих ринках і монополізм.
5. Бар'єри входу і виходу з галузі.
6. Показники конкуренції на галузевих ринках.
7. Конкурентоспроможність галузі. Детермінанти конкурентоспроможності галузі.
8. Міжнародна конкурентоспроможність галузі.

Література: 1, 6, 9, 10, 13, 12, 73, 38, 37, 42, 43, 46, 50, 49, 52, 56, 57, 55

Практичне заняття 4

Тема 5. Економічна ефективність галузевих ринків

Мета: ознайомитися з методами оцінки ефективності галузевих ринків, навчитися оцінювати наслідки монополізації галузевих ринків, засвоїти способи підтримки конкуренції на галузевих ринках.

Питання для обговорення:

1. Ефективність конкурентних ринків.
2. Наслідки монополізації ринків, вплив на ефективність.
3. Оцінка наслідків монополізації А. Хаберга.
4. Оцінка втрат від монопольної влади К. Коулінга та Д. Мюллера.
5. Х-неефективність Х. Лейбенстайна при оцінці втрат добробуту внаслідок монополізації ринку.
5. Підтримка конкуренції на галузевих ринках: напрями та інструменти.

6. Види незаконної поведінки фірм відповідно до світової практики антимонопольного регулювання.

Література: 14, 41, 44, 45, 51, 53, 19, 47.

Практичне заняття 5

Тема. Чинники структури галузевого ринку

Мета: опанувати чинники, які впливають на структуру галузевого ринку.

Питання для обговорення:

1. Чинники технологічного характеру.
2. Поведінкові чинники.
3. Стохастичні чинники.
4. Політика держави та її вплив на організацію ринків.

Література: 64, 14, 41, 44, 45, 51.

Практичне заняття 6

Тема. Ринкова влада фірм на галузевих ринках

Мета: засвоїти особливості виникнення та прояву монопольної влади на галузевому ринку; опанувати методiku обчислення показників монопольної влади.

Питання для обговорення:

1. Фірма як суб'єкт галузевого ринку. Поняття ринкової влади фірми.
2. Оцінка ступеня наближення галузевого ринку до ідеальної моделі.

Показники ринкової влади.

3. Коефіцієнт Бейна.
4. Коефіцієнт Лернера.
5. Індекс Ротшильда.
6. Коефіцієнт Тобіна.
7. Коефіцієнт Папандреу.

Література: 1, 63, 64, 7, 9, 14, 23, 27, 28, 30, 34, 36, 38, 37, 41, 51, 54, 79.

Практичне заняття 7

Тема. Бар'єри входу-виходу і динаміка галузевого ринку

Мета: з'ясувати особливості бар'єрів входу-виходу на галузеві ринки, види стратегічних та нестратегічних бар'єрів, їх вплив на динаміку ринку.

Питання для обговорення:

1. Визначення ринкових бар'єрів.
2. Класифікація галузевих ринків залежно від входу за Д. Бейном.
3. Типи бар'єрів входу-виходу. Нестратегічні бар'єри.
4. Стратегічні бар'єри входу-виходу.
5. Відсутність бар'єрів входу і теорія квазіконкурентних ринків.
6. Висота бар'єрів, статистика входу-виходу та динаміка ринку.

Література: 64, 14, 41, 44, 45, 51.

Практичне заняття 8

Тема. Вертикальна інтеграція на галузевих ринках

Мета: опанувати питання вертикальної інтеграції, її особливості на галузевих ринках та з'ясувати вплив на галузеву конкуренцію.

Питання для обговорення:

1. Вертикальна інтеграція фірм на галузевих ринках як економічне явище, її види.
  2. Форми і ступені вертикальної інтеграції.
  3. Стимули до вертикальної інтеграції.
  4. Витрати вертикальної інтеграції.
  5. Наслідки вертикальної інтеграції.
  6. Мотиви та інструменти вертикальних контактів.
  7. Франчайзинг як особливий вид вертикального контракту.
  8. Наслідки вертикальних контрактів для суспільного добробуту.
- Антимонопольний контроль вертикальних взаємодій фірм.

Література: 63, 64, 7, 14, 17, 23, 30, 35, 37, 41, 44, 49, 51, 53, 18, 21, 20.

Практичне заняття 9

Тема. Диференціація продукту, структура ринку і конкуренція

Мета: з'ясувати роль диференціації продукту у формуванні структури галузевого ринку, опанувати питання вертикальної та горизонтальної диференціації продукту.

Питання для обговорення:

1. Сутність та наслідки продуктової диференціації.
2. Види продуктової диференціації та їх вплив на ринок. Горизонтальна та вертикальна продуктова диференціація.
3. Вимірювання продуктової диференціації.
4. Моделі горизонтальної та вертикальної диференціації продукту: Е. Чемберлена, Хоттелінга, Салопа, Ланкастера, Саттона.
5. Реклама, рівень цін та якість товарів.
6. Структура ринку та витрати на рекламу.
7. Реклама, монопольна влада та рівень прибутковості.

Література: 1, 7, 64, 7, 9, 23, 27, 28, 30,34, 36 38, 37, 41, 51, 51, 79, 22, 20.

Практичне заняття 10

Тема: Антимонопольне регулювання і структура галузевих ринків

Мета: засвоїти цілі, спрямованість та інструменти антимонопольного регулювання для підтримки конкуренції на галузевих ринках

Питання для обговорення:

1. Антимонопольне регулювання для підтримки конкуренції на галузевих ринках, його цілі та спрямованість.
2. Інструменти антимонопольного регулювання галузевих ринків: регулювання окремих галузей та антимонопольне законодавство.
3. Спрямування антимонопольного законодавства на регулювання структури ринку та поведінки окремих фірм.
4. Запровадження антимонопольного законодавства і проблема співвідношення між структурою ринку та антиконкурентною поведінкою, вплив Гарвардської і Чиказької шкіл.

Література: 1, 59, 8, 10. 14, 11, 13, 12, 73, 17, 39.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Економіка галузевих ринків як наука і як навчальна дисципліна. Об'єкт, предмет, завдання дисципліни
2. Відмінності в поняттях: „ринок”, „галузь”, „галузевий ринок”.
3. Методологія економіки галузевих ринків: загальна характеристика підходів.
4. Вихідна парадигма існування ефективних галузевих ринків. Поняття результативності їх функціонування за Ф. Шерером та Д. Россом
5. Гарвардська школа в економіці галузевих ринків.
6. Розвиток парадигми "структура – поведінка – результат" М. Портером та Ж.-Ж. Ламбенем.
7. Чиказька школа в економіці галузевих ринків.
8. Історія розвитку економіки галузевих ринків
9. Ідентифікація галузевого ринку та визначення його меж: Статистичні класифікатори в ідентифікації галузевих ринків
10. Межі галузевого ринку при його ідентифікації, їх види
11. Методика визначення продуктових меж галузевого ринку: ринок як сукупність товарів-замінників
12. Методика визначення продуктових меж галузевого ринку: правило п'яти відсотків
13. Методика визначення продуктових меж галузевого ринку: кореляція цін товарів у часі
14. Методика визначення продуктових меж галузевого ринку: замінність у пропозиції
15. Критерії виділення географічно обмеженого ринку
16. Кон'юнктура галузевого ринку як об'єкт економічного аналізу
17. Класифікація галузевих ринків
18. Критерії визначення ринкової структури Види галузевих ринків за типом ринкової структури.

- 19.Класифікації ринку пропозиції(Ф. Шерер і Д. Росс).
- 20.Класифікація ринку попиту і пропозиції Г. фон Штакельберга.
- 21.Класифікація галузевих ринків за Е. Чемберліном та Дж. Бейном.
- 22.Класифікація ринкових структур за Д. Хейєм і Д. Морісом.
- 23.Види ринків за В. Ойкеном.
- 24.Галузева конкуренція: поняття, види, рівні, форми.
- 25.Галузева конкуренція: сучасні способи реалізації, методи, об'єкти конкурентного суперництва.
- 26.Галузева конкуренція: переваги, недоліки.
- 27.Види конкурентного суперництва за впливом на прибуток. Чинники інтенсивності конкуренції.
- 28.Місткість галузевого ринку як основа до аналізу рівня конкуренції на ньому: методика визначення місткості.
- 29.Ринкова концентрація: поняття, головні параметри для визначення її рівня, крива концентрації.
- 30.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою індексу концентрації.
- 31.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою індексу Герфіндаля-Гіршмана.
- 32.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою коефіцієнта відносної концентрації.
- 33.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою індексу Холла-Тайдмана.
- 34.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою чотиричасткового індексу сили конкуренції.
- 35.Критерії визначення рівня конкуренції на галузевих ринках в законодавстві України.
- 36.Оцінювання рівня конкуренції на галузевих ринках за допомогою індексу Ханни і Кея
- 37.Поняття конкурентоспроможності, її види.

38. Структура показника глобальної конкурентоспроможності. Рівень конкурентоспроможності національної економіки України.
39. Світові центри дослідження конкурентоспроможності, відмінності в оцінюванні рівня конкурентоспроможності.
40. Конкурентоспроможність галузі: поняття, показники оцінки, види конкурентних переваг.
41. Технологічні чинники структури ринку: мінімально ефективний випуск (MeB) та визначення ефективного числа фірм ринку. Горизонтальні та вертикальні межі існування MeB.
42. Основні чинники величини мінімально ефективного випуску (MeB)
43. Взаємозв'язок рівня концентрації на галузевих ринках та ефекту масштабу виробництва, види ефектів масштабу.
44. Поведінкові чинники структури ринку: еластичність і темпи зростання попиту.
45. Поведінкові чинники структури ринку: іноземна конкуренція.
46. Поведінкові чинники структури ринку: вхід-вихід, злиття та поглинання.
47. Стохастичні чинники структури ринку. Характеристика політики держави як чинника структури ринку.
48. Поняття ринкової влади та основні показники її вимірювання.
49. Вимірювання рівня монопольної влади: коефіцієнт Бейна.
50. Вимірювання рівня монопольної влади: коефіцієнт Лернера.
51. Вимірювання рівня монопольної влади: індекс Ротшильда.
52. Вимірювання рівня монопольної влади: коефіцієнт Тобіна.
53. Вимірювання рівня монопольної влади: коефіцієнт Папандреу.
54. Визначення ринкових бар'єрів
55. Класифікація галузевих ринків залежно від входу
56. Типи бар'єрів входу-виходу. Нестратегічні бар'єри
57. Стратегічні бар'єри входу-виходу
58. Відсутність бар'єрів входу і теорія квазіконкурентних ринків
59. Висота бар'єрів, статистика входу-виходу та динаміка ринку

- 60.Вертикальна інтеграція як економічне явище. Її види.
- 61.Форми і ступені вертикальної інтеграції фірм
- 62.Стимули до вертикальної інтеграції
- 63.мотив збільшення прибутку за рахунок вирішення проблеми "подвійної надбавки" як стимул до вертикальної інтеграції
- 64.Мотив усунення морального збитку виробника як стимул до вертикальної інтеграції
- 65.Витрати вертикальної інтеграції
- 66.Наслідки вертикальної інтеграції
- 67.Мотиви вертикальних контактів
- 68.Інструменти вертикальних контактів
- 69.Франчайзинг як особливий вид вертикального контракту
- 70.Наслідки вертикальних контрактів для суспільного добробуту
- 71.Антимонопольний контроль вертикальних взаємодій фірм
- 72.Сутність та наслідки продуктової диференціації
- 73.Види продуктової диференціації
- 74.Вплив типів диференціації на розвиток конкуренції і становище фірм
- 75.Вимірювання продуктової диференціації
- 76.Модель Е. Чемберлена диференціації продукту для ринку з великим числом учасників
- 77.Модель визначення оптимального рівня продуктової диференціації
- 78.Модель «лінійного міста» Хотелінга горизонтальної диференціації продукту.
- 79.Модель «кругового міста» Салопа горизонтальної диференціації продукту.
- 80.Модель Ланкастера домінуючої фірми на ринку диференційованого товару.
- 81.Модель Саттона вертикальної диференціації продукту.
- 82.Ефективність конкурентних ринків.
- 83.Наслідки монополізації ринків, вплив на ефективність.

84. Оцінка наслідків монополізації А. Хаберга.
85. Оцінка втрат від монопольної влади К. Коулінга та Д. Мюллера.
86. Х-неефективність Х. Лейбенстайна при оцінці втрат добробуту внаслідок монополізації ринку.
87. Підтримка конкуренції на галузевих ринках.
88. Напрями антимонопольного регулювання галузевих ринків.
89. Інструменти антимонопольного регулювання галузевих ринків.
90. Види незаконної поведінки фірм відповідно до світової практики антимонопольного регулювання.
91. Державне регулювання економічної конкуренції на галузевих ринках. Державна антимонопольна політика, її цілі. Принципи державної антимонопольної політики.
92. Державна політика у сфері конкуренції, її основні елементи.
93. Конкурентне законодавство в різних країнах світу: дві моделі.
94. Формування конкурентного законодавства в Україні.

ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

Підсумковий бал (за 100- бальною шкалою) з дисципліни “Економіка галузевих ринків” визначають як середньозважену величину залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контр. робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 Іспит	Разом
20%	20%	20%	40	100
тиждень (8)	тиждень (17)	тиждень (17)		

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бакалінська. О.О. Конкурентне право : навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2009. 379 с.
2. Білоброва Т.О., Базавлук Н. Г. Галузева структура економіки як передумова формування національної конкурентоспроможності: міжкраїнові порівняння. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2012. № 3. С. 28-31.
3. Вашків О. Економіка галузевих ринків : опорн. консп. лекцій . Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 184 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/24579>
4. Вашків О.П. Галузева структура національної економіки України та постіндустріальна економіка. *Перспективи розвитку національної економіки*: зб. мат. III Між нар. наук.-практ. конф.м. Запоріжжя (9-10 вересня 2016 р). Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2016. С. 14–17.
5. Вехи экономической мысли. Теория отраслевых рынков. Т.5. Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2003. 669 с. Библиотека" Экономической школы".
6. Галузеві ринки України: оцінка стану та перспективи розвитку / За ред. В.О. Точиліна: [Наукова доповідь]. Київ: Ін-т екон. прогнозув., 2004. 78 с.
7. Гильмундинов, В.М. Экономика отраслевых рынков. Ч. 1 : учеб. пособ. Новосибирск : Изд-во НГТУ, 2005. 83 с.
8. Господарський кодекс України: URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>.
9. Гринчуцький, В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2010. 304 с.
10. Денисенко М.П., Манько А.В. Формування державної конкурентної політики України в умовах євро інтеграції. *Вісник КНУДТ*. 2015. № 6. С. 22-29.
11. Закон України «Про Антимонопольний комітет України». *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.
12. Закон України «Про захист економічної конкуренції». *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 12, ст. 64.
13. Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції». *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164.

14. Ігнатюк А. І. Економіка галузевих ринків: навч. посібн. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2015. 448 с.
15. Ігнатюк А. І. Розвиток галузевих ринків в умовах трансформації економічної системи України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 4. С. 149-155.
16. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : Національний класифікатор України. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/info/842>.
17. Коуз Р. Фирма, рынок и право. Москва: Дело ЛТД при участии изд-ва «Catallaxу», 1993. 192 с.
18. Куц Л. Л. До питання вертикальної інтеграції підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4. С. 265-269. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/11508>
19. Куц Л. Л. Економіка галузевих ринків: ЕНМКД. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. URL: <http://library.tneu.edu.ua/index.php/uk/nmkd/3642-ekonomika-haluzevykh-rynki>
20. Куц Л. Л. Стратегічна стійкість підприємства: опор. консп. лекцій. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 92 с. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/predmety/літс/стратегічна%20стійкість%20підприємства/стратегічна%20стійкість%20підприємства.pdf>
21. Куц Л. Л. Форми і ступені вертикальної інтеграції підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 5. С. 42-46. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/11502>
22. Куц Л. Л., Шульгат Н. І. Диверсифікація та її роль у зміцненні стратегічної стійкості підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 4. С. 84-88. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/12732>
23. Лебедев, О.Т. Экономика отраслевых рынков : учеб. пособ. СанктПетербург : Изд-во Политехнического университета, 2009. 340 с.
24. Лотиш, О. Я. Сучасні напрямки розвитку теорії галузевих ринків. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 5. Ч. 1. С. 36-39.
25. Лотиш О. Я. Теорія галузевих ринків. *Історія економіки та економічної думки : підручник* / за ред. В. В. Козюка, Л. А. Радіонової. Тернопіль. 2015. С. 720-725.

26.Ляшенко О. М. Підхід до дослідження впливу структури галузевого ринку на інноваційну активність підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №4. С. 17-25.

27.Макконнелл К.Р., Брю С.Л.. Экономикс: принципы и политика: в 2-ох т. : пер. с англ. Москва: Республика. 1992.

28.Мікроекономіка: навч. посіб. / В. В. Козюк, Р. М. Березюк, О. В. Длугопольський [та ін.]; за ред. В. В. Козюка, Р. М. Березюка, О. П. Шиманської . Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. 497 с.

29.Моніторинг галузевих ринків : опор. консп. лекцій. - Тернопіль : ТНЕУ, 2012. 35 с. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/predmety/літм/моніторинг%20галузевих%20ринків/моніторинг%20галузевих%20ринків.pdf>

30.Мрачковский А.Е., Жаркова С.Л. Экономика отраслевых рынков : учеб. пособ. Омск : Изд-во ОмГТУ, 2008. 58 с.

31.Одотюк І.В. Технологічна структура промисловості України: реалії та перспективи розвитку. НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. Київ, 2009. 304 с.

32.Організація і планування переробних галузей: цикл лекцій / уклад. С. Л. Дусановський, Є. М. Сивак, О. А. Горлачук. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 88 с. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/predmety/літо/організація%20і%20планування%20переробних%20галузей/організація%20і%20планування%20переробних%20галузей.pdf.pdf>

33.Основні показники розвитку промисловості України: Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

34.Пахомова Н.В., Рихтер К.Н. Экономика отраслевых рынков и политика государства. Москва: Экономика, 2009. 816 с.

35.Пирог О.В. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства : URL: <http://ena.lp.edu.ua>.

36.Пода А .К. Вашків О. П., Куц Л. Л.. Мікроекономіка. Збірник задач для економічних спеціальностей : навч. посіб. (Затверджено ІСДО Міністерства освіти України як навчальний посібник). Київ: Інститут системних досліджень освіти, 1995. 123 с.

37.Портер М. Конкуренция: пер. с англ. Москва: Издательский дом «Вильямс», 2001. 495 с.

38. Портер М. Международная конкуренция: пер. с англ. Москва: Международные отношения, 1993. 896 с.

39. Регулювання правовідносин у сфері контролю за концентраціями у законодавстві Європейського Союзу / В.Б. Смелік, С.А. Старосвіт, І.О. Макарчук : під ред. О.О. Мережка. Київ, 2006. 119 с.

40. Ринки реального сектора економіки України: структурно-інституціональний аналіз / [Точилін В.О., Осташко Т.О., Пустовойт О.В. та ін.]; За ред. д-ра екон. наук, проф. В.О. Точиліна; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2009. 640 с.

41. Розанова, Н. М. Экономика отраслевых рынков: учебник. Москва: Издательство Юрайт ; ИД Юрайт, 2011. 906 с.

42. Розвиток внутрішніх ринків в Україні: добробут завдяки конкуренції / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, Німецька консультативна група з питань економічних реформ при уряді України. Київ: Видавництво «Альфа-Принт», 2003. 91 с.

43. Розвиток промислового потенціалу України в процесі післякризового відновлення / О. В. Собкевич та ін.; за ред. Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2010. 48 с.

44. Рой Л.В., Третьяк В.П. Анализ отраслевых рынков : ученик. Москва : ИНФРА-М, 2008. 442 с.

45. Рудалева И.А., Зульфакарова Л.Ф. Экономика отраслевых рынков : консп. лекц. – Казань: Каз.федер.ун-т, 2013. 61 с.

46. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. Київ: Парламентське вид-во, 2009. 632 с.

47. Тарануха Ю. В. Теория отраслевых рынков (в структурно-логических схемах) : учеб.-метод. пособ. / под ред. А. В. Сидоровича. – [2-е изд. перераб. и доп.]. Москва : Дело и Сервис, 2009. 320 с.

48. Теоретичні та прикладні аспекти сталого розвитку : функціональний, галузевий і регіональний вектори : монографія / під заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ: Кондор, 2017. 315 с.

49. Федулова Л. І. *Технологічний розвиток економіки України*: монографія. Київ: Ін-т економіки та прогнозування, 2006. 627 с.

50. Формування галузевих ринків України: перехідний період / Точилін В.О. та ін. Київ: Фенікс, 2004. 335 с.

51.Хитер К. Экономика отраслей и фирм. Москва: Финансы и статистика, 2004. 480 с.

52.Чайка Ю.М. Галузеві трансформації економіки України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 4. С. 21-25.

53.Шерер Ф., Росс Д. Структура отраслевых рынков: пер. с англ. Москва: ИНФРА-М, 1997. 698 с.

54.Шумпетер Й. Теория экономического развития: Пер. с немец. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко. Москва: Прогресс, 1982.455 с.

55.IMD World Competitiveness Center : офіційна сторінка. URL: <http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook/>.

56.The World Factbook: URL: <https://www.cia.gov/library/publications/>.

57.World Economic Forum : офіційний сайт. URL:www.weforum.com.

Додаткові:

58. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.

59.Валітов С. С. Конкурентне право України : навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 432 с.

60.Ватченко О.Б. Свистун К.О. Аналіз розвитку промисловості України в умовах трансформаційних змін. *Економіка промисловості*. 2011. №1(56). С. 90-96.

61. Верхоглядова Н. І. Ядранський Д. М., Іваннікова Н. А. Економіка підприємства: навч. прос. Київ: Професіонал, 2008. 384 с.

62. Волосяк М. В. Формування регіональних пріоритетів у контексті державної промислової політики. *Формування ринкових відносин в Україні*: зб. наук. пр. Науково-дослідного економічного інституту. Київ: НДЕІ, 2007. Вип. 10. С. 110–115.

63. Вольчик В. В. Лекции по экономике отраслевых рынков. URL: <http://many.kabobo.ru/docs/62700/index-4467-1.html>.

64.Вурос, А., Розанова Н.. Экономика отраслевых рынков. Москва: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. 253 с.

65.Гаврушко Т. А. Наукові та прикладні аспекти створення інтегрованої структури господарювання у малому підприємстві харчової промисловості України. *Проблеми науки*. 2008. № 3. С. 42-47.

66. Галузеві ринки України: оцінка стану та перспективи розвитку / За ред. В.О. Точиліна: [Наукова доповідь]. К.: Ін-т екон. прогноз., 2004. 78 с.
67. Грига В.Ю. Модернізація вітчизняної промисловості: аналіз, тенденції та перспективи розвитку. *Економіка промисловості*. 2011. №4 (56). С. 97-103.
68. Данкевич А. Є. Розвиток інтегрованих структур у сільському господарстві: монографія. – Київ: ННЦ ІАН, 2011. 350 с.
69. Должанський І.З., Загорна Т.О.. Конкурентоспроможність підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2006. 384 с.
70. Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та українські виміри / За ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. Київ: Знання, 2007. 595 с.
71. Єранкін О.О. Маркетинг підприємств АПК в умовах глобалізації: монографія /. – К.: КНЕУ, 2009. 423 с.
72. Інвестиційний клімат в Україні. *Офіційний сайт Міністерства економіки України*. URL: www.me.gov.ua.
73. Ковшун О.А. Промислова політика держави як чинник модернізації реального сектору економіки України: автореферат дис.: 25.00.02. Рада по вивч. продуктивних сил України НАН України. 2010. 20 с.
74. Оснач О.Ф. Пилипчук В.П., Коваленко Л.П. Промисловий маркетинг: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2011. 364 с.
75. Пирог О. В. Інвестиційна діяльність в промисловому секторі регіону: теорія та методика оцінки: монографія. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. 148 с.
76. Пересадько Г. О., В. А. Цимбал. Управління диверсифікаційною політикою у контексті концепції інноваційного розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2007. №1. С. 237 - 245.
77. Шевченко М.М. Методи оцінки конкурентоспроможності галузей промисловості в умовах інтернаціоналізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: спец. 08.07.01 «Економіка промисловості». Харків : НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2006. 17 с.
78. Юрик Я.І. Коновалов Ю.І. Передумови формування та поточний стан галузевої структури виробництва в Україні. *Економіка промисловості*. 2011. № 1 (53). С. 72-84.
79. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 579 с. (Вища освіта ХХІ століття).

ЗМІСТ

Вступ. Анотація дисципліни.....	3
Компетентності та результати вивчення дисципліни	4
Завдання лекційних і практичних занять.....	5
Структура залікового кредиту.....	7
Рекомендації при опрацюванні тем дисципліни „Економіка галузевих ринків” ,,,,,,,.....	8
Тематика і плани практичних занять.....	17
Питання до іспиту	22
Підсумкове оцінювання знань з дисципліни	27
Рекомендовані джерела інформації.....	28